УДК 338.48:553.7(477.74)
DOI: https://doi.org/10.32782/pdau.eco.2026.5.10

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КРАСНОСІЛЬСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА ОСНОВІ РЕСУРСІВ КУЯЛЬНИЦЬКОГО ЛИМАНУ

Макарова Тетяна Олегівна
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Одеський державний аграрний університет
ORCID ID: 0009-0007-0958-7580

Запша Галина Миколаївна
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту,
Одеський державний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0003-2657-9367

Грекова Тетяна Миколаївна
асистент кафедри менеджменту,
Одеський державний аграрний університет
ORCID ID: 0009-0000-4868-1480

У статті здійснено комплексну оцінку туристично-рекреаційного потенціалу Куяльницького лиману як стратегічного ресурсу для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку Красносільської сільської територіальної громади. Систематизовано сучасні теоретико-методологічні підходи до трактування дефініції «туристично-рекреаційний потенціал» з акцентом на його організаційно-управлінську та економічну компоненти. З використанням структурно-функціонального та порівняльно-географічного методів проаналізовано ключові економіко-географічні, демографічні та ресурсні складові потенціалу громади. Досліджено просторові переваги, вигідне логістичне розташування, структуру земельного фонду (де 21,4 % загальної площі становлять землі водного фонду), стан людського капіталу (з чисельністю 14 968 осіб) та масштаби представленості соціально вразливих груп. Здійснено детальний порівняльний аналіз бальнеологічних показників (лікувальних пелоїдів та ропи) Куяльницького лиману з провідними світовими курортами, який аргументовано довів наявність значних конкурентних переваг об'єкта за критерієм «якість-ціна». Застосування методології SWOT-аналізу дозволило виявити, що наявний туристично-рекреаційний потенціал капіталізується лише на 20–30 %. Визначено комплекс управлінських та інституційних бар'єрів, що стримують його комерціалізацію: екологічна деградація водойми, відсутність сучасної туристичної інфраструктури, обмеженість місцевого бюджету щодо прямого стимулювання підприємницької діяльності (лише 2,8 % видатків на фоні домінування соціальних витрат). Доведено, що ефективне управління цією сферою вимагає докорінної активізації інституційної спроможності управлінського апарату Красносільської сільської ради. Обґрунтовано доцільність залучення міжнародних грантових програм (досвід DOBRE, DECIDE) та впровадження механізмів державно-приватного партнерства. Окрему увагу приділено перспективам розвитку соціального підприємництва у туристичній, екологічній та рекреаційній сферах. Доведено, що такий інноваційний підхід дозволить створити нові робочі місця для ветеранів та внутрішньо переміщених осіб, зменшити навантаження на місцеві програми соціального захисту, диверсифікувати аграрну економіку та закріпити за громадою статус одного з провідних бальнеологічних курортів України.

Ключові слова: *туристично-рекреаційний потенціал, просторовий розвиток громади, управління економікою, соціальне підприємництво, Куяльницький лиман, бальнеологічні ресурси, місцевий бюджет.*

© Макарова Т. О., Запша Г. М., Грекова Т. М., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Tetiana Makarova, Halyna Zapsha, Tatiana Grekova
Odesa State Agrarian University

MANAGEMENT OF THE TOURIST AND RECREATIONAL POTENTIAL DEVELOPMENT OF THE KRASNOSILSKA RURAL TERRITORIAL COMMUNITY BASED ON THE RESOURCES OF THE KUYALNIK ESTUARY

The article provides a comprehensive assessment of the tourist and recreational potential of the Kuyalnik Estuary as a strategic resource for ensuring the sustainable socio-economic development of the Krasnosilska rural territorial community. Contemporary theoretical and methodological approaches to interpreting the definition of "tourist and recreational potential" are systematized, with an emphasis on its organizational, managerial, and economic components. Using structural-functional and comparative-geographical methods, the key economic-geographical, demographic, and resource components of the community's potential are analyzed. The research examines spatial advantages, favorable logistical location, land fund structure (where water fund lands account for 21.4% of the total area), human capital (with a population of 14,968 people), and the scale of representation of socially vulnerable groups. A detailed comparative analysis of the balneological indicators (therapeutic peloids and brine) of the Kuyalnik Estuary against leading global resorts is carried out, reasonably proving the existence of significant competitive advantages of the facility according to the "quality-price" criterion. The application of the SWOT analysis methodology revealed that the existing tourist and recreational potential is currently capitalized at only 20-30%. A set of managerial and institutional barriers hindering its commercialization is identified: the ecological degradation of the water body, the lack of modern tourist infrastructure, and the limited capacity of the local budget to directly stimulate entrepreneurial activity (only 2.8% of expenditures against the backdrop of dominating social spending). It is proven that effective management of this sector requires a radical revitalization of the institutional capacity of the Krasnosilska village council's administrative apparatus. The feasibility of attracting international grant programs (based on the experience with DOBRE and DECIDE) and implementing public-private partnership mechanisms is substantiated. Special attention is paid to the prospects of developing social entrepreneurship in the tourism, environmental, and recreational spheres. It is proven that such an innovative approach will create new jobs for veterans and internally displaced persons, reduce the burden on local social protection programs, diversify the agrarian economy, and secure the community's status as one of Ukraine's leading balneological resorts.

Keywords: *tourist and recreational potential, spatial development of the community, economic management, social entrepreneurship, Kuyalnik Estuary, balneological resources, local budget.*

Вступ. У сучасних умовах децентралізації територіальні громади виступають не лише адміністративними одиницями, а й повноцінними економічними системами, що забезпечують концентрацію людських, природних, фінансових та інфраструктурних ресурсів, необхідних для реалізації підприємницьких ініціатив. Об'єктом дослідження виступає Красносільська сільська територіальна громада, яка володіє потужним, але недовикористаним економічним активом – Куяльницьким лиманом.

Традиційно економіка Красносільської сільської територіальної громади спирається на аграрний сектор. Проте для забезпечення сталого розвитку, наповнення місцевого бюджету та вирішення соціальних проблем в умовах воєнного стану виникає гостра потреба у диверсифікації місцевої економіки. Бальнеологічні ресурси лиману, лікувальні грязі та просторові переваги формують ідеальне підґрунтя для розбудови туристично-рекреаційної галузі як нового драйвера зростання.

Актуальність дослідження визначається необхідністю формування дієвого організаційно-економічного механізму управління розвитком рекреаційного та соціального підприємництва у Красносільській сільській територіальній громаді на основі ресурсів Куяльницького лиману з урахуванням місцевого інституційного середовища.

Матеріали та методи. Туристично-рекреаційний потенціал території доцільно розглядати як складну багатокомпонентну категорію, що охоплює сукупність природних, культурно-історичних, соціальних і господарських можливостей регіону, придатних для організації туристичної діяльності та рекреації. У сучасному науковому дискурсі це поняття інтерпретується неоднозначно: окремі дослідники акцентують увагу на ресурсному забезпеченні, інші – на рівні інфраструктурного розвитку або ж на соціально-економічних перспективах території.

Зокрема, Бойко З.В., Горожанкіна Н.А. та Грушка В.В. [1] визначають туристично-рекреацій-

ний потенціал як комплексне утворення, що поєднує природні, соціокультурні та історичні ресурси території з її економічною й комунікаційною інфраструктурою. На думку авторів, саме сукупність зазначених компонентів формує або може формувати основу рекреаційного комплексу регіону. Важливим у цьому підході є акцент на потенційності ресурсів, тобто врахуванні не лише наявних, а й перспективних для освоєння активів території.

Гетьманенко А.О. та Яворська В.В. [2] трактують туристично-рекреаційний потенціал як багатовимірну інтегративну категорію, що об'єднує природні, соціально-економічні, культурні та інфраструктурні чинники розвитку регіону. Автори підкреслюють, що ТРП є ключовим елементом забезпечення сталого розвитку територій і потребує суспільно-географічного аналізу з метою його оцінювання та оптимізації. Такий підхід відображає міждисциплінарний характер дослідження туристично-рекреаційних процесів.

Машіка Г.В. та Грабар М.В. [5] визначають туристично-рекреаційний потенціал як сукупність природних, культурно-історичних і соціально-економічних ресурсів території, використання яких сприяє підвищенню її конкурентоспроможності, формуванню додаткових джерел надходжень і створює підґрунтя для збалансованого соціально-економічного розвитку. Особливу увагу автори приділяють взаємодії внутрішніх чинників (ресурсна база, інфраструктурне забезпечення) та зовнішніх детермінант (інституційне середовище, інвестиційні потоки), що зумовлюють динамічний характер ТРП.

Шулла Р.С., Попик М.М. та Пітюлич М.М. [10] пропонують ринково-орієнтоване трактування туристично-рекреаційного потенціалу, розглядаючи його як здатність туристичного напряму генерувати та пропонувати визначений обсяг послуг і продуктів, що відповідають потребам споживачів. У межах цього підходу ТРП постає як характеристика туристичної системи, яка формується під впливом співвідношення попиту й пропозиції, рівня конкуренції та сучасних ринкових тенденцій.

На нормативно-правовому рівні термін «туристично-рекреаційний потенціал» не має прямого визначення. Водночас Закон України «Про туризм» оперує поняттям «туристичні ресурси», під якими розуміються природні, історичні, культурні, оздоровчі та інші об'єкти, що можуть використовуватися для організації туристичної діяльності та задоволення потреб туристів [8]. Своєю чергою, Закон України «Про курорти» вводить категорії «курортні ресурси» та «рекреаційні ресурси», що охоплюють природні лікувальні фактори (мінеральні води, лікувальні грязі, кліматичні умови тощо) у поєднанні з історико-культурними й соціально-економічними передумовами розвитку курортно-рекреаційної діяльності [7].

Узагальнення наукових підходів дозволяє визначити туристично-рекреаційний потенціал Красносільської територіальної громади як інтегровану здатність території до формування, просування та реалізації конкурентоспроможного туристично-рекреаційного продукту, що забезпечує мультиплікативний ефект для місцевої економіки. Його реалізація безпосередньо корелює зі зростанням економічного потенціалу громади, розвитком малого та середнього підприємництва, розширенням податкової бази та підвищенням фінансової спроможності територіальної системи. При цьому ключовими детермінантами ефективності виступають рівень управлінської координації, інфраструктурна забезпеченість та інтенсивність економічної активності, що визначають ступінь комерціалізації наявних рекреаційних ресурсів.

Мета статті полягає в обґрунтуванні організаційно-управлінських механізмів розвитку туристично-рекреаційного потенціалу Красносільської сільської територіальної громади шляхом ефективного використання природних, рекреаційних та бальнеологічних ресурсів Куяльницького лиману.

Для досягнення поставленої мети вирішувалися такі завдання: систематизація теоретико-методологічних підходів до трактування поняття «туристично-рекреаційний потенціал»; аналіз природно-екологічних, лікувально-бальнеологічних, біотичних та інфраструктурних складових ТРП лиману; порівняльна оцінка ресурсного потенціалу Куяльника на тлі аналогічних курортів світу; виявлення обмежень та обґрунтування перспективних напрямів розвитку туризму.

Об'єктом дослідження є процес управління розвитком туристично-рекреаційного потенціалу Красносільської сільської територіальної громади. Предметом є організаційно-економічні механізми використання ресурсів Куяльницького лиману для розвитку громади.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові публікації з питань туристично-рекреаційного потенціалу регіонів, результати комплексних гідрологічних, гідрохімічних та біологічних обстежень Куяльницького лиману, нормативно-правові акти України у сфері туризму та курортної діяльності, а також статистичні й енциклопедичні джерела.

У процесі дослідження використовувалися аналітико-синтетичний метод – для систематизації теоретичних підходів до визначення сутності ТРП; структурно-функціональний – для виділення та аналізу основних складових потенціалу лиману;

порівняльно-географічний – для зіставлення бальнеологічних показників Куяльника з аналогічними курортами світу; а також прогностичний метод – для обґрунтування перспективних напрямів розвитку туристично-рекреаційного комплексу.

Результати. Ефективність розвитку рекреаційної сфери та соціального підприємництва значною мірою залежить від місцевого середовища. Красносільська ТГ, утворена в процесі адміністративно-територіальної реформи у 2015 році, знаходиться у безпосередній близькості до ключових економічних вузлів (лише 5 км до м. Одеса, 20 км до Одеського морського порту). Наявність автошляхів М-05 та М-14 мінімізує логістичні витрати та забезпечує прямий доступ до широкого ринку збуту рекреаційних послуг.

Для комплексної оцінки ресурсного потенціалу проведено аналіз структури земельного фонду громади, загальна площа якої становить 374,74 км². Переважають землі сільськогосподарського призначення – 72,3 %, проте вагому частку становлять землі водного фонду – 80 км² або 21,4 %), пов'язані безпосередньо з Куяльницьким лиманом.

Центральним економічним активом у сфері рекреації є куяльницька лікувальна грязь – запаси 15,3 млн м³ та високомінералізована ропа – 150–280 г/л. Порівняльна характеристика бальнеологічних ресурсів (табл. 1) доводить їхню високу конкурентоспроможність.

Як свідчать дані таблиці 1, Куяльницький лиман за основними бальнеологічними характеристиками не поступається провідним світовим курортам, а за співвідношенням «якість–ціна» істотно їх перевершує.

Як свідчать дані, Куяльницький лиман за якістю не поступається провідним світовим курортам, а за співвідношенням «якість–ціна» істотно їх перевершує. Однак реалізація цього потенціалу наразі становить лише 20–30 %. Це зумовлено як екологічними проблемами (зростання солоності, забруднення [6]), так і управлінськими: відсутністю туристичної інфраструктури та дієвих місцевих програм стимулювання бізнесу.

Розвиток туристично-рекреаційної сфери прямо детермінується станом соціально-економічного середовища. Загальна чисельність населення Красносільської ТГ становить 14 968 осіб (див. рис. 1).

Важливим чинником є значна чисельність соціально вразливих груп: ветеранів, ВПО, осіб з інвалідністю, багатодітних сімей. Присутність цих груп у громаді є одним із найвагоміших індикато-

Таблиця 1

Порівняння основних показників лікувальних грязей різних курортів

Курорт	Мінералізація (г/л)	Сульфіди (%)	Органіка (%)	Вартість
Куяльницький лиман	180–280	0,15–0,35	2,5–4,0	Низька
Мертве море (Ізраїль)	280–350	0,01–0,05	1,0–2,0	Дуже висока
Саки (Крим)	150–200	0,10–0,25	2,0–3,5	Середня
Хаапсалу (Естонія)	30–50	0,30–0,50	8,0–12,0	Висока
Блакитна лагуна (Ісландія)	10–25	0,01–0,03	1,5–2,5	Висока

Джерело: сформовано авторами

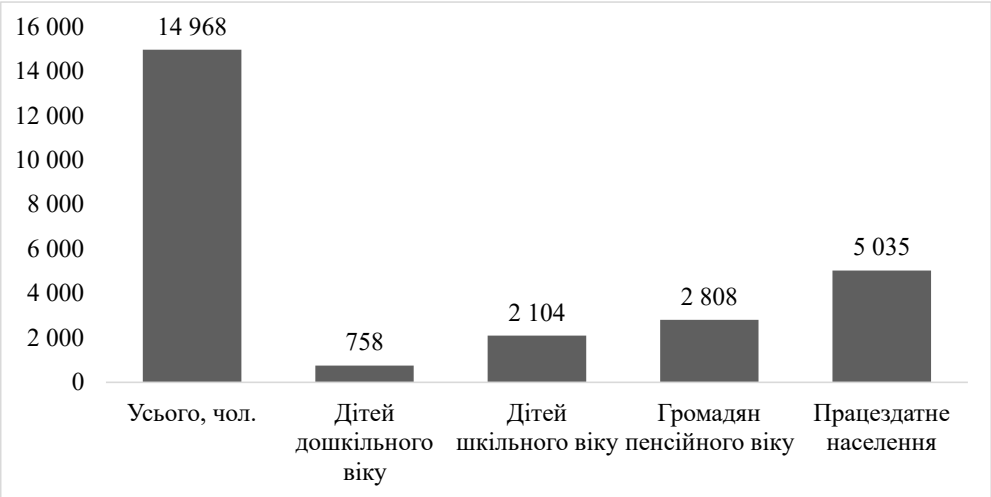

Рис. 1. Демографічна структура населення Красносільської сільської територіальної громади за віковими категоріями

Джерело сформовано авторами на основі офіційного сайту Краснопільської сільської територіальної громади

рів потенційного попиту на створення соціальних підприємств.

Оцінка фінансової спроможності (аналіз бюджету за 2024 – 2025 рр. див. рис. 2) демонструє виразну соціальну орієнтацію політики громади.

У структурі видатків на 2025 рік освіта займає 32,3 %, управління – 23,8 %. Загальний обсяг фінансування цільових соціальних програм (підтримка ветеранів, програма «Милосердя в дії», допомога ВПО) перевищує 9,4 млн грн, що свідчить про серйозну увагу місцевої влади до соціального захисту. Водночас на економічну діяльність закладено лише 2,8 % видатків. Це вказує на домінування компенсаційного підходу до вирішення соціальних проблем замість стимулювання самостійної економічної активності населення.

Вирішенням цього протиріччя є впровадження моделей соціального підприємництва на базі рекреаційного потенціалу Куяльника. Створення еко-туристичних підприємств (гідування, реабілітаційні послуги, крафтове виробництво, еко-туризм) дозволить працевлаштувати вразливі групи населення, перетворивши їх з отримувачів соціальної допомоги на економічно активних учасників ринку.

Успішна реалізація таких проєктів залежить від інституційного забезпечення місцевого самоврядування. Організаційна структура управління Красносільської сільської територіальної громади характеризується відносною стабільністю – 66 працівників апарату управління у 2024 р. (див. табл. 2).

Ключову роль у капіталізації туризму має відіграти Відділ економічного розвитку, інвестицій та міжна-

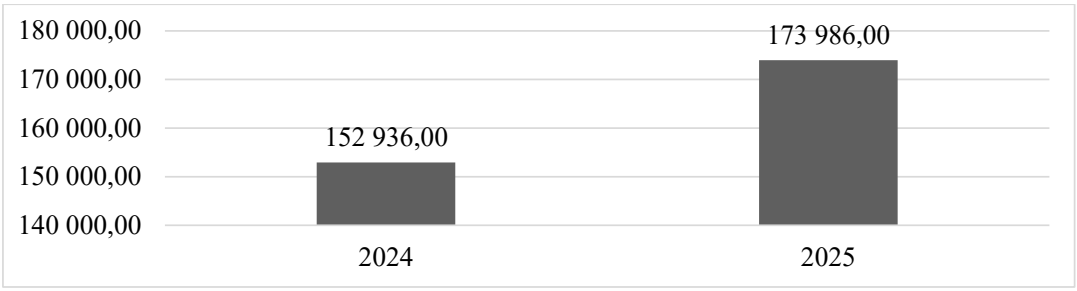

Рис. 2. Дохідна частина бюджету Красносільської сільської територіальної громади 2024–2025 рр.

Джерело сформовано авторами на основі офіційного сайту Краснопільської сільської територіальної громади

Таблиця 2

Динаміка чисельності посад та фонду оплати праці структурних підрозділів Красносільської сільської територіальної громади у 2022–2024 рр.

Назва структурного підрозділу	2022		2023		2024		2024 до 2022,%	
	Фонд ЗП, грн/міс.	К-сть посад	Фонд ЗП, грн/міс.	К-сть посад	Фонд ЗП, грн/міс.	К-сть посад	Фонд ЗП, грн/міс.	К-сть посад
Керівництво	140100	16	140100	16	145200	17	103,6	106,3
Відділ бух. обліку та звітності	16500	3	16500	3	16500	3	100,0	100,0
Відділ перспективного розвитку	16500	3	16500	3	16500	3	100,0	100,0
Відділ Державного архітектурно-будівельного контролю	12000	2	12000	2	12000	2	100,0	100,0
Відділ зем. відносин та комунальної власності	21600	4	21600	4	21600	4	100,0	100,0
Юридичний відділ	21900	4	21900	4	21900	4	100,0	100,0
Загальний відділ	21040	4	21340	4	21340	4	101,4	100,0
Відділ інфор-анал. забезпечення	16800	3	16800	3	16800	3	100,0	100,0
Відділ організаційно-кадрової роботи	16800	3	16800	3	16800	3	100,0	100,0
Відділ ЖКГ, обліку та бронювання	27100	5	32200	5	32200	6	118,8	120,0
Відділ містобудування та архітектури	16500	3	16500	3	16500	3	100,0	100,0
Відділ «Центр надання адміністративних послуг»	65200	12	65200	12	65200	12	100,0	100,0
Управління освіти	7400	1	7400	1	7400	1	100,0	100,0
Управління культури, молоді, спорту та туризму	7400	1	7400	1	65200	1	881,1	100,0
ВСЬОГО	*406840*	*64*	*412240*	*64*	*417340*	*66*	*102,6*	*103,1*

Джерело сформовано авторами на основі офіційного сайту Краснопільської сільської територіальної громади

родного співробітництва, а також Відділ соціального захисту населення. Громада вже має задокументований досвід роботи з міжнародними донорськими програмами (DOBRE, DECIDE, проєкти Ради Європи), що створює фундамент для залучення міжнародних грантів у розбудову візит-центрів та екостежок без критичного навантаження на місцевий бюджет.

Для системного оцінювання його туристичного потенціалу доцільно застосувати методику SWOT-аналізу (рис. 3), що дозволяє чітко визначити сильні та слабкі сторони, а також можливості та загрози розвитку туристично-рекреаційної сфери.

Узагальнюючи результати SWOT-аналізу (табл. 2), можна зробити висновок, що Красносільська сільська територіальна громада володіє потужним фінансово-організаційним фундаментом для запуску соціально-підприємницьких проєктів у сфері туризму. Проте головні перешкоди для капіталізації ресурсів Куяльницького лиману мають чітко виражений управлінський характер: це слабка інфраструктура та відсутність цільової нормативної бази підтримки місцевого бізнесу.

Реалізація потенціалу обмежена екологічною деградацією, відсутністю інфраструктури та стратегічного планування. Запропоновані коротко-, середньо- та довгострокові заходи (табл. 3) спрямовані на стабілізацію екосистеми, розвиток інфраструктури та формування туристичного кластера.

За умови успішної реалізації зазначених заходів – стабілізації екосистеми, координації дій усіх

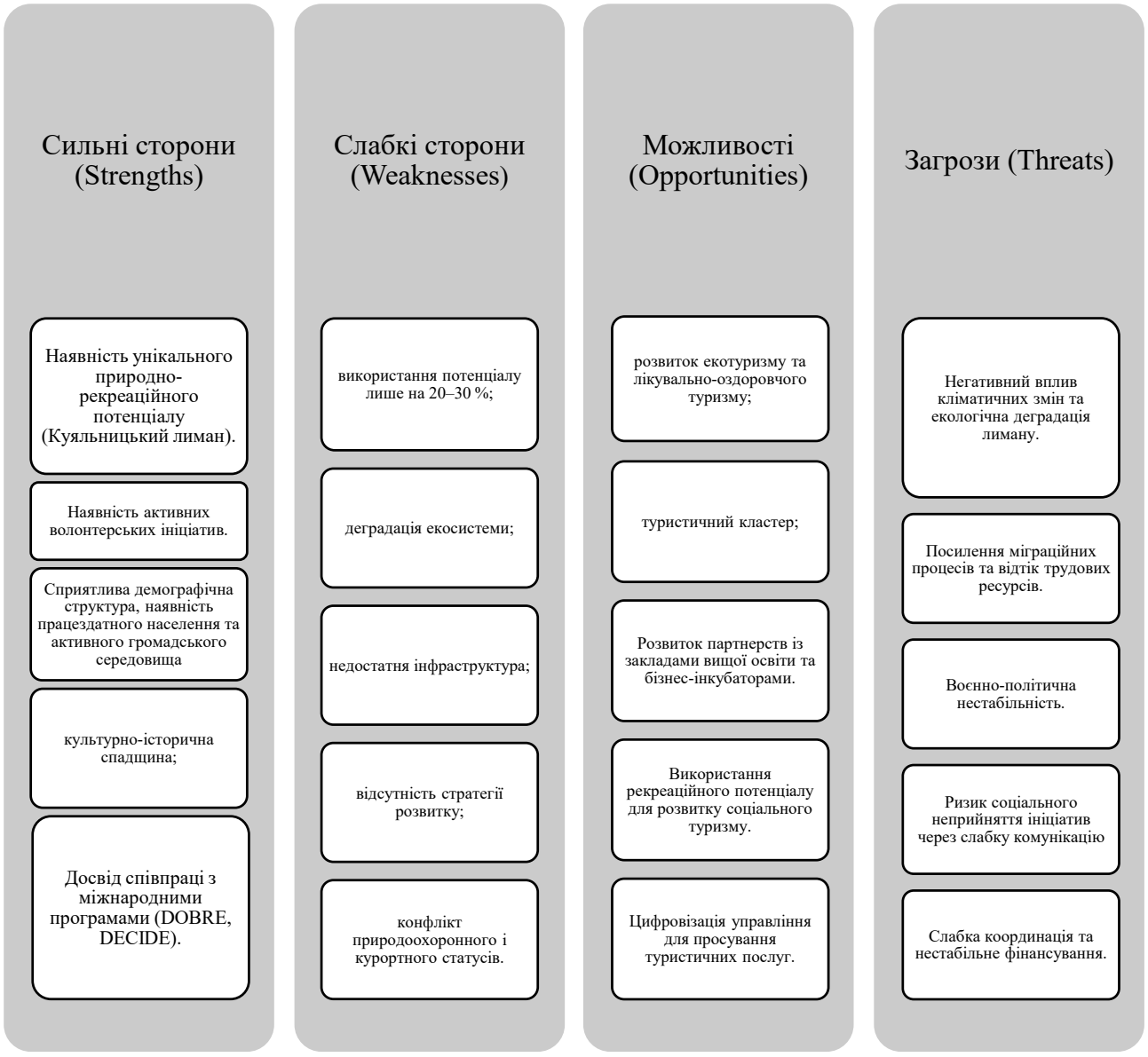

Рис. 3. SWOT-аналіз туристично-рекреаційного потенціалу Красносільської сільської територіальної громади на основі ресурсів Куяльницького лиману

Джерело сформовано авторами

Таблиця 3

План розвитку туристично-рекреаційної інфраструктури Красносільської сільської територіальної громади на основі ресурсів Куяльницького лиману за періодами

Період реалізації	Основні заходи	Очікуваний результат
Короткострокова перспектива	Затвердження проєкту організації території НПП; створення базової туристичної інфраструктури (візит-центр, екостежки); розробка місцевої цільової програми підтримки туристичного мікробізнесу та соціального підприємництва апаратом сільської ради.	Формування організаційної та інфраструктурної основи розвитку території, зростання туристичної привабливості
Середньострокова перспектива	Реалізація комплексу екологічних заходів для стабілізації та відновлення лиману; розширення мережі туристичних маршрутів; розвиток готельної та рекреаційної інфраструктури; залучення міжнародних донорських організацій (на базі досвіду DOBRE/DECIDE) для співфінансування об'єктів рекреаційної інфраструктури; формування туристичного кластеру	Підвищення екологічної стійкості, розширення туристичної пропозиції та зміцнення регіональної конкурентоспроможності
Довгострокова перспектива	Позиціонування Куяльницький лиман як провідного еко- та бальнеологічного курорту України; інтеграція до міжнародних туристичних маршрутів	Закріплення статусу національного та міжнародного туристично-рекреаційного центру

Джерело: сформовано авторами

зацікавлених сторін (держава, місцеві громади, бізнес, науковці), диверсифікованого фінансування та ефективної промоції – очікується п'ятикратне-десятикратне збільшення кількості відвідувачів. Це сприятиме створенню 500–1000 нових робочих місць у прилеглих громадах, значному зростанню надходжень до місцевих бюджетів та активному розвитку малого й середнього бізнесу на основі унікальних природних і лікувальних ресурсів Куяльницького лиману. Особливо перспективним у цьому контексті є розвиток соціального підприємництва, яке дозволить залучити до обслуговування еко-туристичної інфраструктури соціально вразливі категорії населення громади (внутрішньо переміщених осіб, ветеранів, багатодітні сім'ї). Це перетворить туристичний потенціал лиману на дієвий інструмент вирішення локальних соціально-економічних проблем та підвищення соціальної згуртованості.

Висновки. Красносільська сільська територіальна громада володіє потужним, але економічно недооціненим активом – туристично-рекреаційним потенціалом Куяльницького лиману (землі водного фонду складають 21,4 % площі громади). Його бальнеологічні ресурси здатні успішно конкурувати на міжнародному ринку. Дослідження довело, що проблема реалізації цього потенціалу лежить переважно в управлінській площині. Структура бюджету громади, де на економічну діяльність виділяється лише 2,8 % видатків, а на пряму соціальну підтримку - понад 9,4 млн грн, потребує поступової трансформації. Дефіцит стратегічного планування та сучасної інфраструктури стримує диверсифікацію економіки громади, яка наразі залишається переважно аграрною. Ефективне управління цим ресурсом вимагає активної позиції апарату управління сільської ради. Використання наявного досвіду співпраці з міжнародними донорами для створення базової інфраструктури, а також стимулювання соціального підприємництва у сфері туризму дозволить вирішити одразу два завдання. По-перше, це створить робочі місця для чисельних вразливих груп населення (ветеранів, ВПО, осіб з інвалідністю), зменшивши видатки місцевого бюджету на пасивну соціальну допомогу. По-друге, перетворить природні ресурси на стабільне джерело економічного зростання територіальної громади. Подальші дослідження доцільно спрямувати на розроблення економіко-математичної моделі туристичного кластера в межах територіальної громади та механізмів фінансового стимулювання соціальних ініціатив на місцевому рівні

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бойко З. В., Горожанкіна Н. А., Грушка В. В. Методологія оцінювання процесів розвитку рекреаційного комплексу. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету.* 2025. Т. 11. № 336. С. 67–74. DOI: https://doi.org/10.32680/2409-9260-2025-11-336-67-74

2. Гетьманенко А. О., Яворська В. В. Теоретико-методичні засади суспільно-географічного аналізу рекреаційно-туристичного потенціалу регіону. *Ukrainian Journal of Natural Sciences.* 2025. № 14. С. 104–114. DOI: https://doi.org/10.32782/naturaljournal.14.2025.10

3. Куяльницький лиман. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Куяльницький_лиман

4. Лайко О. І. та ін. Організаційно-економічні засади збереження та забезпечення сталого розвитку Куяльницького лиману. *Економічні інновації.* 2023. Т. 25, № 3 (88). С. 171–190. DOI: https://doi.org/10.31520/ei.2023.25.3(88)

5. Машіка Г. В., Грабар М. В. Туристично-рекреаційний потенціал регіонів як основа сталого соціально-економічного розвитку. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління.* 2025. № 21. DOI: https://doi.org/10.54929/2786-5738-2025-21-12-01

6. Медінець, В. І., Ковальова, Н. В., Дерезюк, Н. В., та інші. Biological consequences of Kuyalnik estuary filling with marine water from Odessa. *Man and Environment. Issues of Neoecology*, (1–2(27), 35–51. DOI: https://doi.org/10.26565/1992-4224-2017-27-04

7. Про курорти: Закон України від 05.10.2000 № 2026-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2026-14

8. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр#Text

9. Тучковенко Ю. С., Гаркуша О. П., Гриб О. М., та інші. Результати гідрологічного, гідрохімічного, гідробіологічного та медико-біологічного обстеження Куяльницького лиману. *Український гідрометеорологічний журнал.* 2022. № 30. С. 40–64. DOI: https://doi.org/10.31481/uhmj.30.2022.04

10. Шулла Р. С., Попик М. М., Пітюлич М. М. Туристично-рекреаційний потенціал регіону: сутність та фактори впливу. *Бізнес Інформ*. 2024. Т. 3. № 554. С. 71–79. DOI: https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-3-71-79

REFERENCES:

1. Boiko, Z. V., Horozhankina, N. A., & Hrushka, V. V. (2025). Methodology for assessing the development processes of the recreational complex. *Scientific Bulletin of Odesa National Economic University*, 11 (336), 67–74. DOI: https://doi.org/10.32680/2409-9260-2025-11-336-67-74 [in Ukrainian]

2. Hetmanenko, A. O., & Yavorska, V. V. (2025). Theoretical and methodological principles of socio-geographical analysis of the recreational and tourism potential of a region. *Ukrainian Journal of Natural Sciences*, 14, 104–114. DOI: https://doi.org/10.32782/naturaljournal.14.2025.10 [in Ukrainian]

3. Kuyalnytskyi Lyman. (n.d.). In *Wikipedia*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Куяльницький_лиман [in Ukrainian]

4. Laiko, O. I., et al. (2023). Organizational and economic principles of conservation and ensuring sustainable development of the Kuyalnytskyi Lyman. *Economic Innovations*, 25(3(88)), 171–190. DOI: https://doi.org/10.31520/ei.2023.25.3(88).171-190 [in Ukrainian]

5. Mashika, H. V., & Hrabar, M. V. (2025). Tourism and recreational potential of regions as a basis for sustainable socio-economic development. *Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management*, 21. DOI: https://doi.org/10.54929/2786-5738-2025-21-12-01 [in Ukrainian]

6. Medinets, V. I., Kovalova, N. V., Dereziuk, N. V., et al. (2017). Biological consequences of Kuyalnik estuary filling with marine water from Odesa. *Man and Environment. Issues of Neoecology*, 1–2(27), 35–51. DOI: https://doi.org/10.26565/1992-4224-2017-27-04

7. Law of Ukraine on Resorts No. 2026-III (2000, October 5). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2026-14 [in Ukrainian]

8. Law of Ukraine on Tourism No. 324/95-VR (1995, September 15). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр#Text [in Ukrainian]

9. Tuchkovenko, Yu. S., Harkusha, O. P., Hryb, O. M., et al. (2022). Results of hydrological, hydrochemical, hydrobiological and medical-biological studies of the Kuyalnytskyi Lyman. *Ukrainian Hydrometeorological Journal*, 30, 40–64. DOI: https://doi.org/10.31481/uhmj.30.2022.04 [in Ukrainian]

10. Shulla, R. S., Popyk, M. M., & Pitiulych, M. M. (2024). Tourism and recreational potential of the region: Essence and influencing factors. *Business Inform*, 3(554), 71–79. DOI: https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-3-71-79 [in Ukrainian]

Дата надходження статті: 11.08.2026
Дата прийняття статті: 28.09.2026
Дата публікації статті: 29.10.2026